

ΦΑΝΑΡΙΟΣΚΕΠΑΣΤΗ ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΙΣΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ

- **ΠΑΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΗΣ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΕΞΑΡΧΙΚΟ ΜΕΓΑΛΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ**
- **Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Α΄ ΩΣ «ΣΚΕΥΟΣ ΕΚΛΟΓΗΣ» ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ ΤΗΣ ΣΟΥΜΕΛΙΩΤΙΣΣΑΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ**

Η Φαναριοσκέπαστη Ιερά και Μεγίστη Βασιλική, Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Σουμελά ή Παναγίας του Μελά ιδρύθηκε, κατά την ιερά παράδοση, το σωτήριο έτος 386 μ.Χ. από τους Μοναχούς Βαρνάβα και Σωφρόνιο, οι οποίοι καθοδηγούμενοι και κατευθυνόμενοι υπό της Αθηναίας ή Αθηνιώτισσας Παναγίας έφθασαν στον Πόντο και σε σπήλαιο επί του καταφύτου Όρους Μελά ανεύρον την ιστορική και θαυματουργό εικόνα της Θεομήτορος. Ο πρώτος ναός, τον οποίο ανήγειραν ήταν προς τιμήν του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, ενώ τον κυρίως ναό της Μονής που ανήγειραν εν συνεχεία εκ θεμελίων εντός του σπηλαίου, εγκαινίασε ο τότε Μητροπολίτης Τραπεζούντος με την παρουσία του Τραπεζούντιου Βασιλέως Αυγουστάλιου Κορτίκιου.

Η Ιερά Μονή πολύ σύντομα κατέστη «Παλλάδιον της Ορθοδοξίας», κέντρο πνευματικής έλξεως και ιερό προσκύνημα Χριστιανών αλλά και μουσουλμάνων στην Θεομητορική χάρη της. Στο διάβα του χρόνου η Ιερά Μονή υπέστη καταστροφές και βανδαλικές επιδρομές. Το Μοναστήριο ανεσυστάθη και ανεκαινίσθη κατά τον 7^ο μ.Χ. αιώνα από τον Τραπεζούντιο Όσιο Χριστοφόρο.

Ιδιαίτερος εμεγαλύνθη η Ιερά Μονή από τους Βυζαντινούς Αυτοκράτορες και εξόχως από τους Μεγάλους Κομνηνούς με προεξάρχοντα τον Σεβαστοκράτορα Αλέξιο Γ΄ Κομνηνό. Οι Αυτοκράτορες ενίσχυσαν οικονομικά την Μονή και παρεχώρησαν προνομιακώς «παροίκους» για να φρουρούν το κάστρο της Μονής, καθώς και περί τα 24 χωριά για να τα διοικεί, οπότε εκ των οικονομικών προσόδων αρχίζει και το κοινωφελές έργο της Μονής.

Η Ιερά Μονή ονομάσθηκε «Βασιλική» επειδή ετέθη υπό την υψηλή προστασία των εκάστοτε Βυζαντινών Αυτοκρατόρων και ανεγνωρίσθη με βυζαντινά αυτοκρατορικά Χρυσόβουλα η ιδιαίτερα θέση, τιμή και

αξία της. Η Μονή της Σουμελιώτισσας Παναγίας προσέλαβε την τιμητική προσωνυμία «Πατριαρχική» διότι με έγγραφο Πατριαρχικά Σιγίλλια, εκδοθέντα υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, υπήγετο ευθέως στην πνευματική και εκκλησιαστική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του εκάστοτε Οικουμενικού Πατριάρχου, ο οποίος ήταν και παραμένει ανά τους αιώνες η μόνη πνευματική κεφαλή της Μονής. Σε αυτό το Καστρομονάστηρο της θεομητορικής ποντιακής ευσεβείας και ευλαβείας εδόθη υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου και η «Σταυροπηγιακή τιμή και αξία» ως ρητή και απτή έκφραση και εκδήλωση της απολύτου υπαγωγής και υψηλής πνευματικής και κανονικής εξαρτήσεως της Μονής υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που μόνο αυτό παραχωρεί διαχρονικά σε ορισμένες ιστορικές ανά την οικουμένη μονές την λεγομένη «Σταυροπηγιακή αξία και τιμή».

Χάριν της ιστορίας αξίζει να αναφερθεί ότι αρχικώς «Σταυροπηγιακές Μονές» ήταν εκείνες στις οποίες επηγνύετο «επί των θεμελίων» του Καθολικού (κεντρικός ναός) της Μονής, ευλογημένος και καθαγιασμένος Σταυρός (Πήγνυμι Σταυρόν = Σταυροπήγιον), ο οποίος εστελλετο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Από της ώρας εκείνης η Μονή ελάμβανε την «Σταυροπηγιακή τιμή και αξία».

Η Μονή προστατεύθηκε και ευεργετήθηκε από Οθωμανούς Σουλτάνους, ιδιαιτέρως δε αναφέρεται ο Σελίμ ο Α' (1467-1520), οι οποίοι κατοχύρωσαν τα προνόμιά της με την έκδοση υψηλών σουλτανικών φερμανίων, καθώς επίσης ευεργέτες της Μονής ανεδείχθησαν και οι Ορθόδοξοι ηγεμόνες της Μολδοβλαχίας.

Μία ιδιαίτερη ιστορική πτυχή της Ιεράς Μονής Παναγίας Σουμελά αφορά το «εξαρχικό διοικητικό καθεστώς» αυτής βάσει του οποίου κατατάσσεται στις λεγόμενες «Εξαρχίες του Πόντου», στις «Εξαρχικές Μονές», οι οποίες ήταν τρεις: α) Της Υπεραγίας Θεοτόκου Σουμελά, β) του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, και γ) του Αγίου Ιωάννη Βαζελάνος.

Ο Μητροπολίτης Δράμας Παύλος (Αποστολίδης) στην διδακτορική διατριβή του αναφέρει ότι «... Σε ιδιαίτερα νευραλγικές και προβληματικές περιοχές, όπου δεν είναι εφικτή η επισκοπική παρουσία, το Πατριαρχείο ορίζει Πατριαρχικούς Εξάρχους, λαϊκούς ή κληρικούς, προς δήλωση των δικαίων του και υποστήριξη των συμφερόντων της Εκκλησίας και του Γένους... οι Ηγούμενοι των διακεκριμένων Σταυροπηγιακών Μονών του Πόντου και της Πάτμου ως Έξαρχοι «κατ' ευθείαν εις τον Πατριάρχην ανεφέροντο», «τω Πατριαρχικώ μόνον υπέκειντο Κριτηρίω», «καθό πρόσωπον Πατριάρχου φέροντες». Εξυπηρετούν τα πατριαρχικά δίκαια «εξασκούντες αρχιερέων καθήκοντα», ενώ οι Ηγούμενοι αυτών, σύμφωνα με το Πατριαρχικό Σιγίλλιο του Οικουμενικού Πατριάρχου Αγίου Γρηγορίου του Ε', κατά τις εορτάσιμες ημέρες έφεραν Μανδύα, Μίτρα και Αρχιερατική Πατερίτσα (Ράβδο).

Η σύσταση και ύπαρξη στον Πόντο των τριών Εξαρχικών Πατριαρχικών και Σταυροπηγιακών Μεγαλομονάστηρων επήλθε ως συνέπεια των ιστορικών συγκυριών αφού οι στα άκρα του ορεινού Πόντου εγκαταβιούντες Χριστιανοί συνεδέθησαν, συν τω χρόνω, με τα τρία Πατριαρχικά Σταυροπηγιακά Μοναστήρια των οποίων οι Πατέρες επισκέπτονταν τις πέριξ κοινότητες όπου λειτουργούσαν και τελούσαν τα Ιερά μυστήρια. Παράλληλα ενίσχυναν οικονομικά τους απόρους Χριστιανούς και διεδραμάτιζαν καίριο ρόλο στην οικονομική ενίσχυση των Ελληνορθόδοξων Εκπαιδευτηρίων. Οι πέριξ των Ιερών Μονών κάτοικοι ονομάζονταν «πάροικοι» των Μονών και ήσαν οι φύλακες και άγρυπνοι φρουροί τους. Επί της εποχής της δυναστείας των Μεγάλων Κομνηνών (1204-1461) αυξήθηκαν τα προνόμια των τριών Πατριαρχικών και Σταυροπηγιακών Μονών, στις οποίες προσαρτήθηκαν νέες κοινότητες, κτήματα, κτίσματα, ενώ για τους πέριξ κατοίκους επροβλέφθη η απαλλαγή τους από φορολογικές υποχρεώσεις και πάντα ταύτα κατοχυρώθηκαν ως ιδιαίτερα προνόμια των Μονών με έκδοση Αυτοκρατορικών Χρυσοβούλλων.

Ο Μητροπολίτης Δράμας Παύλος σε άλλο σημείο της εμπειριστατωμένης μελέτης του αναφέρει και τα εξής: «Κατά τους μαύρους χρόνους της δουλείας, ο Πατριαρχικός Θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως, ως φυσικός πρόμαχος των υποδούλων, ανεγνώρισε εκκλησιαστικά και επικύρωσε τα πνευματικά προνόμια των Μονών. Με Πατριαρχικούς μάλιστα Τόμους και σιγιλλιώδη γράμματα ανεκήρυξε τις τρεις Μονές του Πόντου ως Εξαρχικές, Πατριαρχικές και Σταυροπηγιακές, επισημοποιώντας την από τις Μονές πνευματική εξάρτηση των κοινοτήτων και ονομάζοντάς τες Εξαρχίες Πατριαρχικές, που έχουν ως Ποιμένα τον Πατριάρχη, ώστε να υπάρχει συμφωνία με τους Ιερούς Κανόνες και να διοικούνται από τα Ηγουμενοσυμβούλια επιτροπικά ή εξαρχικά».

Στην Εξαρχία της Μονής της Παναγίας Σουμελά υπήγοντο 17 κοινότητες που ήταν οι εξής: Λιβερά, Κουσπιδή, Αγουρζενός, Σκόπια, Κούτουλα, Λαραχανή, Άγουρσα, Σκαλίτα, ενώ η Σάντα με τις εξής συνοικίες: Πιστοφάντων, Τσακαλάντων, Ισχανάντων, Πινατάντων, Κοζλαράντων, Τερζάντων, Ζουρνατσάντων, Υπαπαντή και Κοπαλάντων.

Μία ιδιαίτερη πτυχή της ιστορικής διαδρομής των τριών τούτων Εξαρχιών του Πόντου είναι η κατάργησή τους κατά το έτος 1863, όταν ετέθησαν σε ισχύ οι λεγόμενοι «Εθνικοί ή Γενικοί Κανονισμοί». Τότε η ευρύτερη περιοχή στην οποία εκτεινόταν η δικαιοδοσία των τριών Εξαρχικών Μονών υπήχθη στην δικαιοδοσία της αρτισυσταθείσας Αρχιεπισκοπής Ροδοπόλεως της οποίας ο βίος διήρκεσε μόλις τέσσερα έτη (1863-1867), οπότε κατηργήθη υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου και επανήλθε το εξαρχικό εκκλησιαστικό διοικητικό σύστημα στις τρεις Μονές και διήρκεσε μέχρι το 1902, οπότε και πάλι ιδρύθηκε η Μητρόπολη Ροδοπόλεως και συνέχισε την εκκλησιαστική προσφορά της

μέχρι το 1923, αφού επηκολούθησε η καταστροφή και γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού.

Ο Επ. Κυριακίδης, κατά το έτος 1898, στο πόνημά του: «Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής Σταυροπηγιακής Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά», έγραφε ότι η Εξαρχική, Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή της Παναγίας Σουμελά κατά τον 19^ο αιώνα και συγκεκριμένα το έτος 1845, Ηγουμενέοντος Διονυσίου και Πατριαρχεύοντος Γερμανού, επέτυχε την εκ νέου επικύρωση των Εξαρχικών και Σταυροπηγιακών προνομίων αυτής με Πατριαρχικό Σιγίλλιο, το οποίο εξέδωσε το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Το δε έτος 1853 συνετάγη και επεκυρώθη, Πατριαρχεύοντος Γερμανού, υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ο «Εσωτερικός Κανονισμός» λειτουργίας της Μονής

Ο νέος, κατά το έτος 1886, «Εσωτερικός Κανονισμός» λειτουργίας της Μονής, ο οποίος έχει 54 άρθρα παρέχει πολύτιμες ιστορικές πληροφορίες για την εν γένει εσωτερική οργάνωση και λειτουργία της Μονής και της Εξαρχίας Σουμελά.

Η Ιερά Μονή της Σουμελιώτισσας Παναγίας είχε «ιδιόρρυθμη και όχι κοινοβιακή τάξη και εσωτερικό βίο», και διευθύνετο από Ηγούμενο και Ηγουμενικό Συμβούλιο. Ο Ηγούμενος εκλεγόταν διά ψηφοφορίας από τους Πατέρες της Μονής που είχαν δικαίωμα ψήφου και εξελέγετο εκείνος εκ των οποίων διεκρίνετο για διοικητική και πνευματική ικανότητα. Μετά την εκλογή το όνομα του νέου Ηγουμένου καταγράφετο στο σχετικό πρακτικό εκλογής και κοινοποιούνταν στον Πατριάρχη για επικύρωση της εκλογής. Τα νέα καθήκοντά του ανελάμβανε ύστερα από την αποστολή της Πατριαρχικής αναγνωρίσεως και επικυρώσεως.

Ο Ηγούμενος συναποφάσιζε, συνεπικύρωνε και ενεργούσε τα πάντα με το Ηγουμενικό Συμβούλιο. Φρόντιζε για την αρίστη διοίκηση της Μονής, την διαγωγή των Πατέρων και την εκπλήρωση της διακονίας εκάστου. Μεριμνούσε για τα υλικά συμφέροντα της Μονής, για τα έσοδα και έξοδα αυτής, την δίκαιη διανομή των διακονημάτων, την διατήρηση και βελτίωση των κτημάτων και πραγμάτων της Μονής, την εσωτερική ευκοσμία και εξωτερική ευπρέπεια της Μονής και του Ιερού Ναού. Παράλληλα μεριμνούσε για την ψυχική σωτηρία των Πατέρων διορίζοντας ως Πνευματικό-Εξομολόγο κάποιον ευπαίδευτο Γέροντα, είτε εξομολογώντας και ο ίδιος τους Πατέρες.

Τα καθήκοντα του Ηγουμένου ως Εξάρχου ήταν αυξημένα και ευθυνοφόρα. Εξήταζε τις πνευματικές υποθέσεις και ανάγκες των Χριστιανών που κατοικούσαν στις κοινότητες, οι οποίες τελούσαν υπό την εκκλησιαστική και πνευματική διακυβέρνηση και ποιμαντορία της Εξαρχικής Μονής του Σουμελά. Για κάθε σπουδαία υπόθεση ο Ηγούμενος αναφερόταν απ' ευθείας στον Οικουμενικό Πατριάρχη.

Ο Ηγούμενος όφειλε να επισκέπτεται δύο φορές κατ' έτος τα χωριά της Εξαρχίας για τις πνευματικές ανάγκες των Χριστιανών και μία φορά

ετησίως για την είσπραξη των κανονικών δικαιωμάτων της Μονής. Εάν ανέκυπτε κάποια έκτακτη πνευματική ανάγκη των Χριστιανών ο Ηγούμενος τούς επισκεπτόταν προς ενίσχυση. Ως ποιμένας και πνευματικός αρχηγός των Χριστιανών της Εξαρχίας προνοούσε για την προκοπή τους κατά Χριστόν, αλλά εξέταζε και εκδίκασε και τις κατά την αρμοδιότητά του υποθέσεις τους. Παρευρίσκετο στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και υπεράσπιζε ενώπιον των οθωμανικών πολιτικών αρχών τα συμφέροντα των Χριστιανών.

Ο Ηγούμενος ως Πατριαρχικός Έξαρχος μεριμνούσε για την διανοητική ανάπτυξη των Χριστιανών και επέβλεπε μαζί με αρμόδια εκλεγμένη επιτροπή τα σχολεία, τα οποία συντηρούσε οικονομικά και ίδρυε νέα όπου υπήρχε έλλειψη. Παράλληλα προνοούσε για την θρησκευτική μόρφωση των Χριστιανών διορίζοντας πνευματικούς εξομολόγους για τις πνευματικές ανάγκες τους ιδιαίτερα κατά τις περιόδους των Νηστειών, ενώ ανέθετε σε ευπαίδευτους Πατέρες το έργο του θείου κηρύγματος.

Οι συζυγικές και άλλες υποθέσεις των Χριστιανών εξετάζονταν από τον Ηγούμενο μαζί με το Συμβούλιο και την Δημογεροντία. Εάν όμως παρίστατο ανάγκη, απευθύνετο για τις δέουσες οδηγίες στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι δε αποφάσεις του Ηγουμένου και του Συμβουλίου ως πρωτόδικες «εκκαλούντο κατ' έφεσιν» αμέσως ενώπιον της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου. Τα έξοδα από τις επισκέψεις του Ηγουμένου στα χωριά για την επίλυση των μεταξύ των Χριστιανών διαφορών εβάραιναν την Μονή.

Ο Ηγούμενος ως πνευματική κεφαλή της Εξαρχίας μνημονευόταν σε κάθε ιεροπραξία μαζί με το όνομα του εκάστοτε Οικουμενικού Πατριάρχου. Οι Ιερείς τού απέδιδαν τα «κανονικά δικαιώματά» του καθώς και εκείνα της Θεολογικής Σχολής, και δεν μετέβαιναν πουθενά άνευ της κανονικής αδείας του. Από εκείνον και μόνον λάμβαναν τα διοριστήρια γράμματα και τα απολυτήριά τους.

Στα περί Συμβουλίου άρθρα του «Εσωτερικού Κανονισμού» αναφέρεται ότι τέσσερις από τους Πατέρες της Αδελφότητας εκλέγονταν Σύμβουλοι, οι οποίοι υπό την προεδρία του Ηγουμένου εξέλεγαν τον Ταμία και τον Γραμματέα, και γενικά συσκέπτονταν και συνυπέγραφαν όλα τα έγγραφα.

Η επίσημη σφραγίδα της Μονής ήταν τετραμερής. Ο Ηγούμενος κρατούσε το ένα τμήμα αυτής και τα υπόλοιπα τρία διανέμονταν στους τρεις Πρεσβυτέρους Συμβούλους. Το Ηγουμενικό Συμβούλιο υπό την προεδρία του Ηγουμένου διηύθυνε και διακυβερνούσε την Εξαρχική Μονή και οι αποφάσεις ελαμβάνοντο κατά πλειοψηφία. Σε περίπτωση σπουδαίας υποθέσεως, ο Ηγούμενος με την σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου προκαλούσε Γενική Συνέλευση για την δια ψηφοφορίας λήψη αποφάσεως, η οποία κατεγράφετο στον σχετικό Κώδικα των Πρακτικών.

Το Ηγουμενικό Συμβούλιο απεφάσιζε για κάθε σπουδαία δαπάνη της Μονής, για την κατάλληλη διατροφή του προσωπικού της και τα εν γένει υλικά συμφέροντα της Μονής. Ο Ηγούμενος και το Ηγουμενικό Συμβούλιο προσελάμβαναν τις προσόδους της Μονής και τις κατέθεταν στον Ταμία.

Ο Ταμίας κρατούσε τα οικονομικά βιβλία της Μονής και κατ' έτος έδιδε λόγο διαχειρίσεως στην Γενική Συνέλευση των Πατέρων, ενώ το Γενικό Καταστατικό της οικονομικής καταστάσεως της Μονής απεστέλλετο στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ο δε Γραμματέυς συνέτασσε τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Συμβουλίου, εκρατούσε την αλληλογραφία της Μονής και το Μοναχολόγιο.

Περί των κτημάτων της Μονής ο «Εσωτερικός Κανονισμός» όριζε ότι ο Ηγούμενος όφειλε να επισκέπτεται τα κτήματα της Μονής και των Μετοχίων της και να φροντίζει για την επωφελή ενοικίασή τους, την καλλιέργειά τους και την επισκευή των διαφόρων οικημάτων της. Με την επιστασία του Ηγουμενικού Συμβουλίου συνετάσσετο «Γενικό Κτηματολόγιο». Η πώληση ακινήτου κτήματος της Μονής ήταν απαγορευμένη εκτός και αν υπήρχε ανταλλαγή δι' άλλου κτήματος ή αν το κτήμα τύγχανε ευτελής ή δεν έφερε ουδεμία πρόσοδο, τότε επωλείτο και εκ των χρημάτων του πωληθέντος αγοραζόταν άλλο προσοδοφόρο. Η δε ενοικίαση των κτημάτων της Μονής εγένετο νομίμως διά πλειστηριασμού. Το Ηγουμενικό Συμβούλιο ιδιαίτερη μέριμνα επεδείκνυε και για την απόσβεση των χρεών μέσω των προσόδων της Μονής.

Ο «Εκκλησιάρχης» της Μονής ετησίως κατέγραφε τα ιερά άμφια και τα σκεύη, τα οποία εφύλαττε και είχε την ευθύνη του ευπρεπισμού του Σκευοφυλακείου. Φρόντιζε για την ευπρέπεια του Ιερού Ναού και γνωστοποιούσε στο Ηγουμενικό Συμβούλιο περί παντός αφιερώματος από τους ευσεβείς Χριστιανούς στην Ιερά Μονή ή στον Ιερό Ναό. Ο δε «Κελαρίτης» φρόντιζε για την καλή διατήρηση των λοιπών σκευών και επίπλων της Μονής. Ο «Κελαρίτης» ήταν ο υπεύθυνος της αποθήκης των τροφίμων για την αγορά των οποίων διατελούσε υπό τις άμεσες διαταγές του Ηγουμενίου.

Ο δε Βιβλιοθηκάριος της Μονής όφειλε να τηρεί λεπτομερή κατάλογο των βιβλίων και να διατηρεί σε άριστη κατάσταση πάντα τα επίσημα έγγραφα της Μονής, τα Χρυσόβουλλα, τα Πατριαρχικά Σιγίλλια και Γράμματα, καθώς και τα Αυτοκρατορικά-Σουλτανικά Φιρμάνια.

Ειδικότερα περί της συγκροτήσεως της Ιεράς Αδελφότητος όριζετο ότι για να γίνει κάποιος δεκτός μεταξύ των μελών της Αδελφότητος όφειλε να παρουσιάσει αποδεικτικά της γεννήσεως και του βίου του. Το Ηγουμενικό Συμβούλιο αφού εξήταζε τα αποδεικτικά έγγραφα, εδέχετο τον νεανίσκο ως «υποτακτικό» πλησίον κάποιου ευπαίδευτου Πατέρα επί τέσσερα τουλάχιστον έτη. Μετά ταύτα, εάν απεδεικνύετο άξιος του μοναχικού σχήματος, κατόπιν αιτήσεως του Πνευματικού Γέροντός του,

εκείρετο Μοναχός και αν είχε την οριζόμενη ηλικία χειροτονείτο Ιεροδιάκονος υπηρετώντας από την θέση αυτή για τουλάχιστον τρία έτη και έπειτα ως Ιερέυς εφημέρευε επί δύο έτη στον Ιερό Ναό της Μονής κατατασσόμενος στην Αδελφότητα των Ιερωμένων Αδελφών της Μονής.

Οι Μοναχοί απαγορευόταν να στοχεύουν στο ίδιο όφελος, να χαρίζουν ή να σφετερίζονται οτιδήποτε ανήκε στη Μονή. Έπρεπε να υπερασπίζονται των δικαίων της Μονής, να εκτελούν αφογγύστως τα ανατιθέμενα σε αυτούς καθήκοντα, να φέρουν σε αίσιο πέρας τις αποστολές στα χωριά της Εξαρχίας. Οφείλαν οι νεώτεροι να τιμούν τους πρεσβυτέρους Πατέρες, να αποφεύγουν τα σκάνδαλα, τις διαιρέσεις και διχοστασίες, και να διάγουν εν γένει οσιακό βίο. Σε αντίθετη περίπτωση απεπέμποντο της Μονής.

Ο Επ. Κυριακίδης αναφέρει ότι η «καλογηρική τάξις» ετηρείτο με ευλάβεια σε όλες τις ιερές ακολουθίες του νυχθημέρου. Οι Πατέρες ήταν λιτοδίαιτοι και η τροφή τους ήταν ζωμός και άρτος εξ αραβοσίτου. Την ημέρα ασχολούνταν με τις εντός Μονής εργασίες, ενώ φρόντιζαν για την έγκαιρη συλλογή της καυσίμου ύλης για τον χειμώνα από τα δάση που ανήκαν στην Μονή. Κατά τον καιρό του θερισμού στα διάφορα εκτός Μονής λιβάδια. Η Μονή συγκόμιζε επίσης αραβόσιτο, λίγο σίτο και χόρτο. Εάν οι Πατέρες δεν είχαν άλλη εργασία στη Μονή, διέρχονταν τις ώρες τους μελετώντες πατερικά και άλλα θρησκευτικά βιβλία.

Η εν χρήσει λειτουργία της σεβασμίας Μονής Σουμελά έπαυσε μαρτυρικώς το έτος 1923. Ευδόκησε όμως η Σουμελιώτισσα Παναγία και ο ιερός άνωθεν κλήρος έλαχε στον Παναγιώτατο Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο Α΄ ως «σκεύος εκλογής» της ακτίστου χάριτος και προνοίας του Θεού να επαναλειτουργήσει κατά τον Δεκαπενταύγουστο του 2010 στο ιερό τούτο «Παλλάδιον» της Ορθοδοξίας και του Γένους μας στον μαρτυρικό Πόντο. Και εφέτος το Μέγα Καστρομονάστηρο της Δέσποινας του Πόντου, λειτουργούντος του Πρωτοθρόνου Πρωθιεράρχου της Ορθοδοξίας Βαρθολομαίου Α΄, θα κατεβάσει τον ουρανό επί της γης και θα ανυψώσει το «Φαναριοσκέπαστον Ιερώτατον Καταγώγιον» του Όρους Μελά στην Άνω Ιερουσαλήμ, όπου οι ψυχές των βιαίως τελειωθέντων αδελφών μας Ποντίων θα περιίπτανται ευφραινόμενες και ενωμένες πέριξ του Θρόνου της Σουμελιώτισσας στο πανσεβάσμιο Σπήλαιο του Μελά μαζί με τους επιγενομένους ζώντες εντολοδόχους της Ιεράς Παρακαταθήκης... και όλη η κτιστή, υλική και νοερά, δημιουργία θα υποκλίνεται στο άκουσμα της φωνής του Οικουμενικού Πατριάρχου, εκφωνούντος: «... Εξαιρέτως της Παναγίας Αχράντου Υπερευλογημένης Ενδόξου Δεσποίνης ημών Θεοτόκου και Αειπαρθένου Μαρίας». Και ιδού, στο Ποντιακό Θεομητοροσκέπαστο Όρος Μελά ήδη ενώθηκε, μυστικά και ορατά, η Αγιοτόκος και Αγιοτρόφος γη του Πόντου με τον Ουρανό... η δικαίωση ήλθε, οι ψυχές αναπαύθηκαν...

Ενδεικτική Βιβλιογραφία για τους Αναγνώστες:

1. Επ. Κυριακίδης, *Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής Σταυροπηγιακής Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά, Εν Αθήναις 1898*
2. Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, Ιεροδιάκονος ο Πελοποννήσιος, *Ιερά Ιστορία κατά πλάτος της Βασιλικής και Πατριαρχικής Σεβασμίας Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου, της Παναγίας του Σουμελά, Λειψία 1775, (2001), Εκδόσεις Κυριακίδη*
3. Χρυσάνθος Φιλιππίδης, Μητροπολίτης Τραπεζούντος, *Η Εκκλησία Τραπεζούντος, Αθήναι 1933*
4. Θεόκλητος Διονυσιάτης, *Η Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1994*
5. Παύλος Αποστολίδης, Μητροπολίτης Δράμας, *Η Μητρόπολις Ροδοπόλεως. Το Ζήτημα των Εξαρχιών του Πόντου, β' Έκδοσις, Θεσσαλονίκη 2006.*